

BLOGI

Blogi: Raaka-ainehinnat painavat Afrikan kasvua

Kansainvälinen talous | 23.06.2015 | Mervi Toivanen

KIRJOITTAJA

Mervi Toivanen

Afrikka on merkittävä raaka-aineiden tuottaja, jonka luonnonvaroista valtaosa menee vientiin. Viimeisen vuoden aikana tapahtunut raaka-aineiden hintojen lasku on kuitenkin verottanut alueen kasvunäkymiä. Öljynviejäm maiden näkymät ovat merkittävästi heikentyneet, kun taas öljyntuojamaiden tilanne on säilynyt valoisampana.

Saharan eteläpuolisen Afrikan talouskasvun ennustetaan silti olevan toiseksi nopeinta maailmassa. Vain Aasian kehittyvien ja nousevien talouksien, Kiinan ja Intian, kasvuennusteet ovat korkeampia. Sen sijaan Eurooppa ja Yhdysvallat kasvavat huomattavasti hitaammin.

Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) mukaan Saharan eteläpuolisen Afrikan reaalin bruttokansantuote kasvaa 4,5 prosenttia vuonna 2015 ja 5,1 prosenttia vuonna 2016 (taulukko). Afrikan talouskasvua tukevat edelleen investoinnit, maataloustuotannon ja kulutuskysynnän kasvu sekä palvelusektorin laajentuminen.

Investoinnit kohdistuvat kaivostoimintaan ja infrastruktuuriin. Satamien, sähköverkoston ja liikenneväylien rakentaminen luo työtä. Samalla liikenneyhteydet ja liiketoiminnan edellytykset paranevat.

Kuljetuspalvelujen sekä telekommunikaatioon ja rahoitussektoriin liittyvien palvelujen lisääntyminen tukevat palvelusektorin kasvua. Myös turismi on kasvava tulonlähde. Yksityinen kulutus on puolestaan kasvanut erityisesti matalan tulotason maissa.

Öljyn hinnan laskulla on ollut negatiivinen vaikutus öljynviejämille. Näitä maita ovat Nigeria, Angola, Etelä-Sudan, Päiväntasaajan Guinea, Kongon tasavalta, Gabon, Kamerun ja Tsad. Vaikutus on erityisen tuntuva Angolassa ja Nigeriassa, jotka toimittavat lähes kolme neljäsosaa Saharan

eteläpuolisen Afrikan öljynviejämaiden kokonaistuotannosta. Kokonaisvaikutus on merkittävä, sillä öljynviejämaat muodostavat noin puolet Saharan eteläpuolisen Afrikan bruttokansantuotteesta.

Öljyntuojamaiden osalta raaka-aineiden hintakehityksellä on kahtalainen vaikutus. Yhtäältä öljyn hinnan lasku hyödyttää pienentämällä tuonnin kustannuksia ja tukemalla siten talouden tasapainoa. Toisaalta muiden raaka-aineiden (esimerkiksi mineraalit, rautamalmi, jalometallit, kaakao, kahvi, tupakka ja puuvilla) hinnan samanaikainen lasku pienentää viennistä saatavia tuloja.

Muiden raaka-aineiden kuin öljyn hinnan lasku on erityisen haitallista maille, joissa uusiutumattomien luonnonvarojen vienti muodostaa yli neljäsosan koko viennistä. Näitä maita ovat Botswana, Burkina Faso, Keski-Afrikan tasavalta, Kongon demokraattinen tasavalta, Guinea, Liberia, Mali, Namibia, Niger, Ruanda, Sierra Leone, Etelä-Afrikka, Tansania, Sambia ja Zimbabwe. Maat muodostavat koko Saharan eteläpuolisen Afrikan bruttokansantuotteesta noin 40 prosenttia.

Yksittäisten maiden välillä on kuitenkin merkittäviä eroja. IMF arvioi Etelä-Afrikan kasvavan noin kahden prosentin vauhtia vuosina 2015–2016, samalla kun bruttokansantuotteen ennustetaan supistuvan Sierra Leonessa, Guineassa ja Liberiassa ebola-epidemian seurauksena. Sen sijaan matalan tulotason ja hauraiden maiden (esimerkiksi Tansania ja Kongon demokraattinen tasavalta) kasvun ennustetaan olevan keskimäärin 6,8 prosenttia.

Useat riskit varjostavat talousnäkymiä. Uhkakuvat liittyvät kansainvälisten rahamarkkinoiden kiristymiseen, Yhdysvaltain dollarin vahvistumiseen, Kiinan ja euroalueen ennakoitua heikompaan kasvuun, mantereen turvallisuustilanteeseen ja ylikansalliseen pankkisektoriin.

Saharan eteläpuolisen Afrikan maat ovat keveiden rahoitusolojen aikana kyenneet hankkimaan rahaa kansainvälisiltä markkinoilta laskemalla liikkeelle joukkovelkakirjoja. Maiden julkinen velka on kasvanut, mikä yhdessä vaihtotaseen alijäämän kanssa heikentää maiden kriisinsietokykyä. Kansainvälisten rahamarkkinoiden likviditeetin äkillinen vähentyminen nostaisi valtioiden velanhoitokuluja ja heikentäisi niiden mahdollisuuksia uusien velkakirjojen hankkimiseen.

Yhdysvaltain dollarin vahvistuminen kasvattaa puolestaan tuonnin kustannuksia. Koska tuonti on usein läheisesti kytköksissä investointeihin, dollarin vahvistuminen saattaa investointien vähenemisen kautta vaikuttaa negatiivisesti maiden talouskasvuun. Valuuttakurssin heikkeneminen kasvattaa myös dollarimääräisten velkojen velanhoitokustannuksia ja lisää inflaation riskiä.

Tärkeimpiin vientialueisiin kuuluvien Kiinan ja euroalueen ennustettua heikompi kasvu merkitsisi pienentyvää raaka-aineiden kysyntää. Viennin supistuminen heikentäisi puolestaan Saharan

eteläpuolisen Afrikan talouskasvua ja kasvattaisi julkisen talouden alijäämiä.

Paikallisten konfliktien ja vaaleihin liittyvien väkivaltaisuuksien lisääntyminen heikentää alueen turvallisuustilannetta. Uhkana on myös ebola-epidemian uusiutuminen. Näiden tekijöiden lietsoma epävarmuus voi vaikuttaa negatiivisesti talousnäkyymiin pienentämällä tuotantoa ja kaupankäyntiä sekä vähentämällä ulkomaisia turisteja. Myös maiden houkuttelevuus investointikohteena heikkenisi.

Riskeihin lukeutuu myös rajat ylittävän pankkitoiminnan lisääntyminen. Finanssikriisin takia useat eurooppalaiset pankit vetäytyivät Afrikasta ja afrikkalaiset pankit laajensivat toimintojaan.

Ylikansallisen pankkitoiminnan valvonta on kuitenkin osin puutteellista ja kriisinratkaisumekanismit puuttuvat. Lisäksi pankkien hallintorakenteiden läpinäkyvyys, tietojen raportointi sekä pankkien sääntely ja valvonta kaipaisivat vahvistamista.

Kaikesta huolimatta Saharan eteläpuolinen Afrikka tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia. Rikkaat luonnonvarat, kasvava työikäinen väestö, edulliset työvoimakustannukset ja uusien teknologioiden käyttöönotto luovat hyvät edellytykset talouskasvulle.

Reaalisen BKT:n kasvu, %							
						Ennusteet	
						2015	2016
			2012	2013	2014		
Saharan eteläpuolinen Afrikka			4,2	5,2	5,0	4,5	5,1
	Öljynviejämaat		3,7	5,7	5,8	4,5	5,2
		joista Nigeria	4,3	5,4	6,3	4,8	5,0
	Öljyntuojamaat		4,6	4,8	4,4	4,5	5,0
		joista Etelä-Afrikka	2,2	2,2	1,5	2,0	2,1
Maailmantalous			3,4	3,4	3,4	3,5	3,8
USA			2,3	2,2	2,4	3,1	3,1
Euroalue			-0,8	-0,5	0,9	1,5	1,6
Aasian kehittyvät ja nousevat taloudet			6,8	7,0	6,8	6,6	6,4

Lähde: IMF.

Asiasanat

maailmantalous, talouskasvu